Cobles, democràcia i gènere

written by Ane López de Aguileta, Alba Crespo y Ramón Flecha | 15 d'October de 2026

Moltes persones nascudes ja en democràcia creuen que les cobles van ser creades o popularitzades durant el franquisme i sovint les identifiquen com a antiquades i més masclistes que les cançons actuals. A la fi del segle XX, els qui llavors eren jóvens escoltaven les seues mares i avis cantar *Ojos verdes,* popularitzada per **Miguel de Molina i Concha Piquer**, sovint des dels prejuís de la seua socialització.

No obstant això, **les evidències històriques qüestionen profundament eixa identificació de la cobla amb el franquisme.** Els seus **orígens i el seu desenvolupament artístic** estan estretament relacionats amb la cultura popular **anterior a la dictadura** i amb **figures fonamentals de la Generació del 27.** Vegem alguns fets.

Ulls verds té una història extraordinària. Segons va comptar **Miguel de Molina,** la seua gestació va estar vinculada a una **conversa en la Granja Orient, situada en la Rambla de Barcelona, la nit de l'estrena de *Doña Rosita la soltera*, de Federico García Lorca, en 1935.** Allí es van reunir Lorca, Rafael de Lleó i el mateix Miguel de Molina. En la conversa va sorgir la relació entre els versos que preparava **Rafael de León i el *Romance sonámbulo* de Lorca,** amb el seu cèlebre *«verde que te quiero verde».* **La cobla va ser creada per Rafael de León, Salvador Valverde i Manuel**

López-Quiroga, i Miguel de Molina i Concha Piquer es van convertir en dos dels seus intèrprets més destacats.

La cobla moderna no va nàixer durant el franquisme. Tenia precedents en la literatura, la música popular i els espectacles musicals de les primeres dècades del segle XX. **El seu desenvolupament artístic va rebre un impuls fonamental durant la Segona República, en un ambient de renovació cultural en el qual van participar artistes vinculats a la Generació del 27.**

Una figura decisiva va ser La Argentinita, que en 1931 va gravar cançons populars espanyoles amb Federico García Lorca al piano. En 1933, la seua companyia va estrenar a Cadis una nova producció de *El amor brujo,* de Manuel de Falla, i posteriorment va presentar espectacles com *Las calles de Cádiz.* **Aquella activitat va contribuir a transformar i renovar les formes tradicionals de la música i la dansa espanyoles.**

Ojos verdes i *La bien pagá* van aconseguir notorietat en els anys trenta. La transformació de la cançó popular en una forma artística de gran riquesa poètica, musical i escènica va estar vinculada a eixa **efervescència cultural anterior a la dictadura.**

També és revelador el que va ocórrer amb alguns dels seus protagonistes. Sabem que **Federico García Lorca va ser assassinat en 1936. Miguel de Molina, homosexual i vinculat a la cultura republicana, va patir una brutal pallissa a les mans de falangistes, a més de prohibicions i persecució, fins a veure's obligat a exiliar-se en 1942. Rafael de Lleó, també homosexual i amic de Lorca, pertanyia a una família aristocràtica i va poder continuar la seua trajectòria artística durant la dictadura,** encara que la seua vida i la seua obra van estar condicionades per les normes socials i la censura d'aquella època.

És cert que el franquisme va utilitzar la cobla i que moltes dels seus grans intèrprets van desenrotllar les seues carreres durant la dictadura. Però això no convertix al règim franquista en creador d'un gènere que ja havia aconseguit una notable maduresa artística durant la República. **Tampoc permet identificar tota la cobla amb una única visió de les dones, l'amor o les relacions de gènere.**

Els fets històrics desmentixen, per tant, la narrativa que reduïx la cobla a un producte cultural del franquisme. **Eixa simplificació ha contribuït a invisibilitzar part de la seua història i a transmetre a noves generacions prejuís sobre unes cançons d'enorme riquesa artística.**

La narrativa té un valor fonamental com a art, però es degrada quan s'usa per a substituir a les evidències quan pretenem descriure la realitat històrica. **Els qui estimem la poesia, la música, la democràcia i la igualtat de gènere podem valorar críticament les cobles, reconéixer les seues contradiccions i recuperar també les veus de les dones als qui li les sentíem cantar.**